

Вищий навчальний заклад
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»
Юридичний факультет
Кафедра теорії та історії держави і права

ЗАТВЕРДЖЕНО
Декан юридичного факультету

С.В. Матвеев

РОБОЧА ПРОГРАМА
ЕНЕРГЕТИЧНЕ ПРАВО ЄС
(назва навчальної дисципліни)

підготовки перший (бакалаврський) рівень
(назва рівня вищої освіти)

галузі знань 08 «Право»
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність 081 «Право»
(код і найменування спеціальності)

освітньо-професійної програми «Право»
(найменування освітньої програми)

тип дисципліни дисципліна професійної підготовки

2020 рік

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми

І.В.Шаповалова
(прізвище, ініціали)

РЕКОМЕНДОВАНО:

Кафедрою теорії та історії держави і права
протокол № 1
від «28» серпня 2020 року

Завідувач кафедри

Є. О. Гіда

Розробники: Соловйова Аліна Миколаївна, доктор юридичних наук, професор

1. Опис навчальної дисципліни

Мова навчання: українська.

Статус дисципліни: обов'язкова

Передумови вивчення навчальної дисципліни: Вивчення дисципліни повинне базуватись на знаннях, отриманих здобувачами вищої освіти під час опанування ними фундаментальних положень теорії міжнародного права і змісту міжнародного законодавства та інших суміжних правових дисциплін і курсів, з урахуванням останніх досягнень науки міжнародного права, практики, у тому числі судової, застосування Конституції України, інших нормативно-правових актів, виявлених проблем кодифікації законодавства України, міжнародного передового досвіду правового регулювання суспільної діяльності.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Енергетичне право ЄС» є сукупність управлінських відносин, які складаються переважно у сфері державного управління, а також узагальнення змін практичної діяльності органів держави.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни. На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин (загальний обсяг) 5 кредити ECTS

2. Мета і завдання навчальної дисципліни

Мета: сформувати систему теоретичних знань, вмінь та практичних навичок у сфері енергетичного права Європейського Союзу.

Завдання:

- сформувати уявлення про основні принципи і норми енергетичного права Європейського Союзу;
- систематизувати основні підходи щодо розуміння ключових понять у сфері енергетичного права Європейського Союзу;
- поглибити навички системного аналізу міжнародно-правових актів та їх застосування;
- сприяти самостійній науковій роботі студентів.

3. Компетентності та заплановані результати навчання

Дисципліна «Енергетичне право ЄС» забезпечує набуття здобувачами освіти **компетентностей:**

Загальні компетентності	ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК15. Прагнення до збереження навколишнього середовища
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	СК4. Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини. СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти. СК13. Здатність до критичного та системного аналізу

	правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності. СК15.Здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування.
--	--

Програмні результати навчання

<p>ПР4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.</p> <p>ПР9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.</p> <p>ПР13. Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.</p> <p>ПР15 Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних</p> <p>ПР19 Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права</p> <p>ПР21 Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки</p>

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	Усього	у тому числі			Усього	у тому числі		
		Л.	С.	С.р.		Л.	С.	С.р.
Модуль 1								
Тема 1. Особливості регулювання відносин в енергетиці.	8	4	2	2	8	1	2	5
Тема 2. Джерела енергетичного права Європейського Союзу.	7	4	2	1	7	1	1	5
Тема 3. Регулювання енергетики. Регуляторні органи.	20	4	2	14	20	1	1	18
Тема 4. Відокремлення видів діяльності в енергетиці.	20	5	3	12	20	1	-	19
Тема 5. Безпека та безперервність постачання енергоресурсів.	15	5	1	9	15	1	-	14
Тема 6. Оптові ринки електричної енергії та природного газу.	12	5	2	5	12	2	-	10
Тема 7. Роздрібні ринки електричної енергії та природного газу.	10	5	2	3	10	2	-	8
Тема 8. Альтернативна (відновлювальна) енергетика.	18	5	2	11	18	2	-	16
Тема 9. Спільний ринок Європейського Союзу та міжнародна торгівля енергоресурсами.	12	5	2	5	12	1	-	11
Тема 10. Інтеграція України в енергетичні ринки Європейського Союзу. Енергетичне Співтовариство.	12	5	2	5	12	1	-	11
Тема 11. Перспективи розвитку енергетичного права ЄС.	16	5	0	11	16	1	-	15
Усього годин	150	52	20	78	150	14	4	132

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Особливості регулювання відносин в енергетиці.

Особливості енергоресурсів як товару. Історія становлення та розвитку відносин в енергетиці. Лібералізація енергетичних ринків в 1980-1990-х роках. Створення спільних енергетичних ринків Європейського Союзу в 2000-х роках. Перший, Другий та Третій енергетичні пакети. Предмет і метод енергетичного права.

Тема 2. Джерела енергетичного права Європейського Союзу.

Договір про заснування ЄС та Договір про функціонування ЄС. Вторинне законодавство. Компетенція органів та інституцій ЄС в сфері енергетичного права.

Тема 3 Регулювання енергетики. Регуляторні органи.

Основні принципи діяльності, завдання та компетенція регуляторного органу. Незалежність регулятора. Об'єднання національних регуляторів ЄС.

Тема 4 Відокремлення видів діяльності в енергетиці.

Завдання, принципи та моделі відокремлення. Оператори систем передачі (ОСП) та систем розподілу. Об'єднання ОСП в Європейському Союзі (ENTSO-E, ENTSO-G).

Тема 5. Безпека та безперервність постачання енергоресурсів.

Політика Європейського Союзу в сфері енергетичної безпеки. Забезпечення безпеки постачання енергоресурсів. Попередження та усунення кризових ситуацій. Принцип солідарності в Європейському Союзі.

Тема 6. Оптові ринки електричної енергії та природного газу.

Елементи ринку – виробники, постачальники та трейдери. Сегменти ринку – ринок двосторонніх договорів, ринок на добу наперед, внутрішньодобовий ринок та ринок допоміжних послуг. Оператори ринку. Біржова торгівля. Особливості договірних відносин.

Тема 7. Роздрібні ринки електричної енергії та природного газу.

Постачання та розподіл. Захист прав споживачів. Зобов'язання громадського обслуговування.

Тема 8. Альтернативна (відновлювальна) енергетика.

Особливості регулювання виробництва електроенергії з відновлювальних джерел. Преференції виробникам. Зміни в регулюванні.

Тема 9. Спільний ринок Європейського Союзу та міжнародна торгівля енергоресурсами.

Доступ експортерів/імпортерів до міждержавних мереж в ЄС. Будівництво нових мереж (проекти спільного інтересу). Світова торгівля енергоресурсами. Міжнародні енергетичні організації (МЕА, ОПЕК, МАГАТЕ тощо) та наукові установи (FSR).

Тема 10. Інтеграція України в енергетичні ринки Європейського Союзу. Енергетичне Співтовариство.

Угода про асоціацію з ЄС в частині енергетики. Створення Енергетичного Співтовариства. Органи Енергетичного Співтовариства. Порядок прийняття рішень та розгляду спорів в Енергетичному Співтоваристві.

Тема 11. Перспективи розвитку енергетичного права ЄС.

«Четвертий» енергетичний пакет. Перспективи розвитку енергетики в цілому.

6. Теми лекцій

№	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Особливості регулювання відносин в енергетиці.	4	1
2	Джерела енергетичного права Європейського Союзу.	4	1
3	Регулювання енергетики. Регуляторні органи.	4	1
4	Відокремлення видів діяльності в енергетиці.	5	1
5	Безпека та безперервність постачання енергоресурсів.	5	1
6	Оптові ринки електричної енергії та природного газу.	5	2
7	Роздрібні ринки електричної енергії та природного газу.	5	2
8	Альтернативна (відновлювальна) енергетика.	5	2
9	Спільний ринок Європейського Союзу та міжнародна торгівля енергоресурсами.	5	1
10	Інтеграція України в енергетичні ринки Європейського Союзу. Енергетичне Співтовариство.	5	1
11	Перспективи розвитку енергетичного права ЄС.	5	1
Усього		52	14

7. Теми практичних занять

Не передбачено навчальним планом

8. Теми семінарських занять

№	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Особливості регулювання відносин в енергетиці.	2	2
2	Джерела енергетичного права Європейського Союзу.	2	1
3	Регулювання енергетики. Регуляторні органи.	2	1
4	Відокремлення видів діяльності в енергетиці.	3	-
5	Безпека та безперервність постачання енергоресурсів.	1	-
6	Оптові ринки електричної енергії та природного газу.	2	-
7	Роздрібні ринки електричної енергії та природного газу.	2	-
8	Альтернативна (відновлювальна) енергетика.	2	-
9	Спільний ринок Європейського Союзу та міжнародна торгівля енергоресурсами.	2	-
10	Інтеграція України в енергетичні ринки Європейського Союзу. Енергетичне Співтовариство.	2	-
11	Перспективи розвитку енергетичного права ЄС.	-	-
Усього		20	4

1. Особливості регулювання відносин в енергетиці.

1. Особливості електричної енергії як товару.
2. Об'єднана енергетична система України та диспетчерське управління.
3. Особливості природного газу як товару.
4. Газотранспортна система України. Сховища природного газу.
4. Особливості договірних відносин в енергетиці. PPA (Power Purchase Agreement) та «модель Гронінгена»
5. Природні монополії в енергетиці.
6. Передумови лібералізації енергетичних ринків.
7. Перший, другий та третій «енергетичні пакети» ЄС. Створення спільного енергетичного ринку ЄС.
8. Результати лібералізації енергетичних ринків.

2. Джерела енергетичного права Європейського Союзу.

1. «Первинне» законодавство. Договір про заснування ЄС та Договір про функціонування ЄС.
2. «Вторинне» законодавство. Основні директиви та регламенти, що регулюють відносини в енергетиці.
3. Повноваження Європейської Комісії та інших органів ЄС в сфері регулювання відносин в енергетиці.
3. Об'єднання регуляторних органів країн-членів ЄС (ACER).
4. Об'єднання операторів систем передачі країн-членів ЄС. ENTSO-E та ENTSO-G.
5. Застосування нормативних актів ЄС в сфері енергетики. Уніфікація практики застосування. Висновки та настанови Європейської Комісії.
6. Практика Суду Європейського Союзу в сфері застосування енергетичного законодавства.
7. Основні поняття, що вживаються в енергетичному законодавстві.

3. Регулювання відносин в енергетиці. Регуляторні органи.

1. Створення органів, що здійснюють регулювання в сфері енергетики в ЄС та США.
2. Поняття регуляторної діяльності.
3. Основні принципи діяльності регуляторних органів.
4. Місце регуляторних органів в системі органів державної влади. Незалежність регуляторних органів.

5. Повноваження регуляторних органів. Ліцензування в енергетиці. Вплив на енергетичні ринки.

6. Регулювання природних монополій.
7. Захист прав споживачів. Енергетичний омбудсмен.

4. Відокремлення («анбандлінг») видів діяльності в енергетиці.

1. Поняття та необхідність «анбандлінгу».
2. Анбандлінг операторів систем передачі. Моделі анбандлінгу.
3. Модель «відокремлення власності».
4. Модель «незалежний системний оператор».
5. Модель «незалежний оператор з транспортування».
6. Анбандлінг операторів систем розподілу.

5. Безпека та безперервність постачання енергоресурсів.

1. Політика Європейського Союзу в сфері енергетичної безпеки. Принцип солідарності в Європейському Союзі.

2. Забезпечення безпеки постачання енергоресурсів.
3. Попередження та усунення кризових ситуацій.
4. Зобов'язання щодо громадського обслуговування та захисту прав споживачів.

6. Оптові ринки електричної енергії та природного газу ЄС.

1. Загальна характеристика та особливості «оптових» ринків. Сегменти ринків.
2. Ринок двосторонніх договорів.
3. Ринок «на добу наперед» та внутрішньодобовий ринок.
4. Балансуючий ринок та ринок допоміжних послуг.
5. Оператори ринків. Учасники ринків. Біржова торгівля.

7. Роздрібні ринки електричної енергії та природного газу.

1. Постачання та розподіл енергоресурсів. Права та обов'язки постачальків, споживачів та розподільчих компаній.

2. Свобода вибору постачальника.
3. Договірні відносини між постачальниками, споживачами та розподільчими компаніями.
4. Регулювання відносин з приєднання до мережі.

8. Альтернативна (відновлювальна) енергетика.

1. Політика Європейського Союзу в сфері відновлювальної енергетики.

2. Преференції щодо розвитку відновлювальної енергетики.

3. Проблеми швидкого розвитку відновлювальної енергетики в ЄС та способи їх вирішення.

4. Споживачі електроенергії – учасники ринку електроенергії в якості виробників електроенергії з альтернативних джерел. Особливості статусу. Перспективи після закінчення строку дії преференцій.

9. Спільний ринок Європейського Союзу та міжнародна торгівля енергоресурсами.

1. Особливості функціонування спільних ринків електроенергії і природного газу в ЄС.

2. Розподіл пропускнуєї спроможності міждержавних мереж. Правила та винятки.

3. Розширення міждержавної енергетичної інфраструктури в ЄС. Проекти «спільного інтересу».

4. Торгівля енергоресурсами з іншими країнами. Поширення внутрішніх правил ЄС на трубопроводи з третіх країн. «Третій енергетичний пакет» і Світова Організація Торгівлі.

5. Міжнародні енергетичні організації (МЕА, ОПЕК, МАГАТЕ тощо) та наукові установи (FSR).

10. Інтеграція України в енергетичні ринки Європейського Союзу. Енергетичне Співтовариство.

1. Зобов'язання України щодо імплементації законодавства ЄС. Угода про Асоціацію з Європейським Союзом.

2. Створення Енергетичного Співтовариства. Приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства.

3. Органи Енергетичного Співтовариства. Компетенція та порядок прийняття рішень.

4. Особливості розгляду справ про порушення країною-членом зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства.

5. Синхронізація енергосистеми України до енергосистеми ЄС. «Бурштинський острів». Приєднання України до ENTSO-E та ENTSO-G.

6. Проблеми інтеграції України в енергетичні ринки ЄС.

9. Теми лабораторних занять

Не передбачено навчальним планом

10. Самостійна робота

№	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Особливості регулювання відносин в енергетиці.	2	5
2	Джерела енергетичного права Європейського Союзу.	1	5
3	Регулювання енергетики. Регуляторні органи.	14	18
4	Відокремлення видів діяльності в енергетиці.	12	19
5	Безпека та безперебійність постачання енергоресурсів.	9	14
6	Оптові ринки електричної енергії та природного газу.	5	10
7	Роздрібні ринки електричної енергії та природного газу.	3	8
8	Альтернативна (відновлювальна) енергетика.	11	16
9	Спільний ринок Європейського Союзу та міжнародна торгівля енергоресурсами.	5	11
10	Інтеграція України в енергетичні ринки Європейського Союзу. Енергетичне Співтовариство.	5	11
11	Перспективи розвитку енергетичного права ЄС.	11	15
Усього		78	132

11. Завдання для самостійної роботи

Теми наукових доповідей:

1. Лібералізація енергетичних ринків в Європейському Союзі. «Енергетичні пакети».
2. Роль національних регуляторів в захисті прав споживачів енергоресурсів.
3. Зобов'язання громадського обслуговування та їх роль в подоланні «енергетичної бідності».
4. Напрями та перспективи інтеграції України до енергетичних ринків Європейського Союзу.
5. Енергетичне Співтовариство. Значення членства для України.
6. Відокремлення видів діяльності («Анбандлінг»). Мета, моделі та практичне втілення.
7. Сучасний стан відносин Україна-Європейський Союз в сфері енергетики в контексті Угоди про асоціацію.
8. Системний аналіз змін у енергетичному законодавстві України, як наслідку євроінтеграції.
9. Енергетична безпека Європейського Союзу і України. Переваги євроінтеграції.
10. Значення імплементації енергетичного права Європейського Союзу для споживачів енергоресурсів.
11. Міжнародна торгівля енергоресурсами: виклики та загрози.
12. Розподіл пропускнуої спроможності міждержавних мереж. Проблеми для України.

13. Проблемні питання імплементації енергетичного права ЄС до національного законодавства України.

14. Роль Європейської Комісії та Секретаріату Енергетичного Співтовариства в розвитку енергетичного законодавства України.

15. Природні монополії в енергетиці. Правове регулювання їх діяльності.

16. Джерела енергетичного права ЄС. Роль та місце практики застосування положень нормативних актів в системі джерел енергетичного права ЄС.

Практичні задачі

1. Європейська Комісія встановила порушення державою-членом А. законодавства Європейського Союзу. До якої категорії відноситься така справа (про правопорушення чи про ухвалення попередніх рішень)? Як проходить процедура ініціювання розгляду справи Судом? У якому випадку Суд може прийняти рішення про застосування санкцій?

2. Держава-член А. звернулася до Суду Європейського Союзу з позовом про скасування рекомендацій Єврокомісії щодо напряму розвитку безпекової політики. Які дії Суду Європейського Союзу? Відповідь аргументуйте посиланням на норми законодавства Європейського Союзу.

3. Рішенням Суду Європейського Союзу визнано порушення державою-членом А. законодавства Європейського Союзу. Держава А. не вчиняє жодних дій для припинення правопорушення. Які дії інституцій Європейського Союзу? Чи можуть застосувуватись санкції до держави А. (якщо так – вказати види санкцій та порядок їх застосування)?

4. Держава А. має намір вступити до Європейського Союзу. Які дії повинні вчинити уповноважені органи держави А.? Відповідь повинна викладатись у вигляді переліку послідовних дій з вказівкою на те, який орган державної влади є уповноваженим.

5. До національного суду держави А. звернулася юридична особа Б. з позовом, який стосується питання права Європейського Союзу. Чи може національний суд звернутись до Суду Європейського Союзу? У яких випадках та на яких етапах судового провадження таке звернення може мати місце?

12. Питання для диференційованого заліку

1. Правова природа Угоди про асоціацію між Україною та ЄС 2014 р.
2. Особливості електричної енергії як товару. Об'єднана енергетична система України та диспетчерське управління.
3. Особливості природного газу як товару. Газотранспортна система України. Сховища природного газу.
4. Особливості контрактів РРА (Power Purchase Agreement) та «модель Гронінгена»
5. Передумови лібералізації енергетичних ринків.
6. Перший, другий та третій «енергетичні пакети» ЄС. Створення спільного енергетичного ринку ЄС.
7. Результати лібералізації енергетичних ринків.
8. Регулювання діяльності природних монополій в енергетиці.
9. Джерела енергетичного права ЄС. Первинне та вторинне законодавство.
10. Основні директиви та регламенти, що регулюють відносини в енергетиці.
11. Повноваження Європейської Комісії та інших органів ЄС в сфері регулювання відносин в енергетиці.
12. Об'єднання регуляторних органів країн-членів ЄС (ACER).
13. Об'єднання операторів систем передачі країн-членів ЄС. ENTSO-E та ENTSO-G.
14. Застосування нормативних актів ЄС в сфері енергетики. Уніфікація практики застосування. Висновки та настанови Європейської Комісії.
15. Практика Суду Європейського Союзу в сфері застосування енергетичного законодавства.
16. Поняття регуляторної діяльності.

17. Основні принципи діяльності регуляторних органів.
18. Місце регуляторних органів в системі органів державної влади. Незалежність регуляторних органів.
19. Повноваження регуляторних органів.
20. Захист прав споживачів. Енергетичний омбудсмен.
21. Поняття та необхідність «анбандлінгу».
22. Анбандлінг операторів систем передачі. Моделі анбандлінгу.
23. Модель «відокремлення власності».
24. Модель «незалежний системний оператор».
25. Модель «незалежний оператор з транспортування».
26. Анбандлінг операторів систем розподілу.
27. Політика Європейського Союзу в сфері енергетичної безпеки. Принцип солідарності в Європейському Союзі.
28. Забезпечення безпеки постачання енергоресурсів.
29. Попередження та усунення кризових ситуацій.
30. Зобов'язання щодо громадського обслуговування та захисту прав споживачів.
31. Загальна характеристика та особливості «оптових» ринків. Сегменти ринків.
32. Ринок двосторонніх договорів.
33. Ринок «на добу наперед» та внутрішньодобовий ринок.
34. Балансуючий ринок та ринок допоміжних послуг.
35. Учасники ринків енергоресурсів.
36. Оператори ринків.
37. Права та обов'язки постачальників, споживачів та розподільчих компаній.
38. Регулювання відносин з приєднання до мережі.
39. Преференції щодо розвитку відновлювальної енергетики.
40. Проблеми швидкого розвитку відновлювальної енергетики в ЄС та способи їх вирішення.
41. Споживачі електроенергії – учасники ринку електроенергії в якості виробників електроенергії з альтернативних джерел. Особливості статусу. Перспективи після закінчення строку дії преференцій.
42. Розподіл пропускної спроможності міждержавних мереж. Правила та винятки.
43. Розширення міждержавної енергетичної інфраструктури в ЄС. Проекти «спільного інтересу».
44. Торгівля енергоресурсами з іншими країнами. Поширення внутрішніх правил ЄС на трубопроводи з третіх країн. «Третій енергетичний пакет» і Світова Організація Торгівлі.
45. Міжнародні енергетичні організації (МЕА, ОПЕК, МАГАТЕ тощо).
46. Зобов'язання України щодо імплементації законодавства ЄС. Угода про Асоціацію з Європейським Союзом.
47. Створення Енергетичного Співтовариства. Приєднання України до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства.
48. Органи Енергетичного Співтовариства. Компетенція та порядок прийняття рішень.
49. Особливості розгляду справ про порушення країною-членом зобов'язань в рамках Енергетичного Співтовариства.
50. Синхронізація енергосистеми України до енергосистеми ЄС. «Бурштинський острів». Приєднання України до ENTSO-E та ENTSO-G.
51. Проблеми інтеграції України в енергетичні ринки ЄС.

13. Методи навчання

Організація та здійснення діяльності при викладанні навчальної дисципліни «Енергетичне право ЄС» здійснюються на основі комплексного підходу з використанням таких методів навчання: лекції, семінарські заняття, семінари-дискусії, презентації-виступи, кейс-метод (метод case-study), робота в малих групах, самостійна робота, підготовка та захист доповідей.

14. Методи оцінювання

У процесі вивчення дисципліни «Енергетичне право ЄС» використовуються такі методи оцінювання:

- для поточного контролю у вигляді *усного та письмового опитування, фронтального опитування, тестування, вирішення ситуаційних завдань, розв'язування задач, написання есе (рефератів), виконання індивідуальних та групових проектів, творчих завдань, тощо.*
- для модульного контролю у вигляді *письмової відповіді, тестування, вирішення ситуаційних завдань, розв'язування задач, тощо.*
- для підсумкового контролю *проведення заліку (усна та/або письмова відповідь, тестування, вирішення ситуаційних завдань, розв'язування задач, тощо.).*

15. Засоби діагностики результатів навчання

Робоча програма передбачає застосування засобів діагностики результатів навчання за формами контролю знань:

- *поточний контроль* може передбачати застосування широкого спектру форм та методів оцінювання знань, що проводиться за кожною темою.
- *модульний контроль* передбачає письмове виконання різних видів контрольних завдань.
- *підсумковий контроль* передбачає проведення екзамену або заліку

Завершальним етапом досягнення запланованих програмних результатів навчання з навчальної дисципліни «Енергетичне право ЄС» є підсумковий контроль - диф.залік.

16. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Рекомендоване оцінювання окремих видів навчальної діяльності здобувача вищої освіти:

№	Вид навчальної діяльності здобувачів вищої освіти*	Кількість балів
1.	Реферат, есе	1-5
2.	Вирішення ситуаційних завдань, розв'язання задач	1-5
3.	Індивідуальне завдання	1-5
4.	Відповідь на практичному, семінарському, лабораторному занятті	1-5
5.	Ділова гра, практичний кейс, тощо.	1-10
6.	Участь у публічних заходах (конференція, олімпіада тощо)	1-10
7.	Модульний контроль (для денної форми здобуття освіти)	1-20
8.	Контрольна робота (для заочної форми здобуття освіти)	1-50

*види навчальної діяльності здобувачів освіти обираються та оцінюються викладачем за рекомендованою шкалою в залежності від особливостей навчальної дисципліни.

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти оцінюються за такими критеріями:

Бали	Критерії оцінювання
90-100	Здобувач вищої освіти повною мірою засвоїв програмний матеріал, виявляє знання основної та додаткової літератури, наводить власні міркування, робить узагальнюючі висновки, використовує знання інших галузей знань, вдало наводить приклади.

82-89	Здобувач вищої освіти демонструє достатньо високий рівень знань, при цьому відповідь досить повна, логічна, з елементами самостійності, але містить деякі неточності або незначні помилки, або присутня недостатня чіткість у визначенні понять.
75-81	Здобувач вищої освіти володіє достатнім обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, але не має достатніх знань для формування висновків, не завжди здатний асоціювати теоретичні знання з практичними прикладами
64-74	Здобувач вищої освіти в загальній формі розбирається в матеріалі, проте відповідь неповна, неглибока, містить неточності, є помилки у формулюванні понять, відчуються складнощі в застосуванні знань при наведенні прикладів.
60-63	Здобувач вищої освіти в загальній формі розбирається в матеріалі, допускає суттєві помилки при висвітленні матеріалу, формулюванні понять, не може навести приклади.
35-59	Здобувач вищої освіти не володіє переважною частиною програмного матеріалу, допускає суттєві помилки при висвітленні понять.
1-34	Здобувач вищої освіти не засвоїв програмний матеріал.

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни. Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали.

Порядок переведення оцінок у систему ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	ОЦІНКА А ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		для диференційованого заліку, екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для недиференційованого заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

17. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Для денної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота											Підсумковий контроль	Сума	
Змістовий модуль 1													Самостійна робота
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11			
1	1	1	1	1	2	2	2	2	1	1	10	40	100
Модульний контроль 1 - 20													

Поточний контроль та самостійна робота		Підсумковий контроль	Сума
Контрольна робота	Самостійна робота		
50	10	50	100

18. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення дисципліни «Енергетичне право ЄС» узагальнено в комплексі навчально-методичного забезпечення, який включає:

- силабус;
- робочу програму навчальної дисципліни;
- методичні вказівки до вивчення дисципліни;
- опорний конспект лекцій;
- варіанти завдань для самостійної та індивідуальної роботи студентів;
- варіанти завдань для модульного контролю;
- варіанти завдань для підсумкового контролю;
- інші матеріали.

19. Нормативно-правові акти та література, рекомендовані до вивчення

Базові нормативно-правові акти

1. Договір про заснування Європейського Союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017
2. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06
3. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами 27 червня 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011
4. Договір про заснування Енергетичного Співтовариства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_926
5. ДИРЕКТИВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА РАДИ 2009/72/ЄС від 13 липня 2009 року про спільні правила внутрішнього ринку електроенергії та про скасування Директиви 2003/54/ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245023096>
6. ДИРЕКТИВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА РАДИ 2009/73/ЄС від 13 липня 2009 року про спільні правила внутрішнього ринку природного газу та про скасування Директиви 2003/55/ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/files/32544>
7. РЕГЛАМЕНТ (ЄС) № 714/2009 ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА РАДИ від 13 липня 2009 року про умови доступу до мережі для транскордонного обміну електроенергією та скасування Регламенту (ЄС) №1228/2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245023094>
8. РЕГЛАМЕНТ (ЄС) № 715/2009 ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА РАДИ від 13 липня 2009 року про умови доступу до мереж транспортування природного газу та яким скасовується Регламент (ЄС) № 1775/2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245023095>
9. Закон України від 22.09.2016 № 1540-VIII «Про Національну комісію що діє на державне регулювання в сферах енергетики та комунальних послуг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540-19>

10. Закон України від 13.04.2017 № 2019-VIII «Про ринок електричної енергії» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19>
11. Закон України від 09.04.2015 № 329-VIII «Про ринок природного газу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-19>

10. Базова література

1. Європейське право. Право Європейського союзу: підручник : у 4 кн. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. І. Муравйова ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. – Київ : Ін Юре, 2015, 2016.
2. Soloviova A. Protection of Property by Means of Criminal Law in Ukraine: Historical Aspects. *The Lawyer Quarterly*. 3/2020. P.337-345.
3. Соловійова А. М. До питання енергетичного права в Україні та країнах Європейського Союзу *Вісник Південно-регіонального центру Національної академії правових наук України*, 2020. № 23. URL: <http://www.prc.com.ua/>.
4. Soloviova A. Theft of electrical or thermal energy through its unauthorized use: a comparative-legal analysis. *Юридична наука*. 2015. № 11. С. 124-129. [Index Copernicus International](#)
5. Soloviova A. Jurisprudence. Kyiv, 2019. 80 p.
6. Soloviova A. Law: Basic aspects. Vinnycia, 2019. 120 p.

11. Допоміжна література

1. Огляд реформування ринків електроенергії. Практика обмеження монополізації генерації на ринках електроенергії провідних зарубіжних країн. Підготовлено відділом інформаційно-аналітичного забезпечення зарубіжною інформацією ВП НТЦЕ ДП «НЕК «Укренерго». URL: <https://ua.energy/wp-content/uploads/2018/01/5.-Reformuvannya-rynkiv-elektroenergiyi.pdf>
2. Soloviova A. The Concept of «Property» in Foreign Legal Science in the Context of Crimes Against Property. *Юридична наука*. 2016. № 3. С. 122-127. [Index Copernicus International](#)
3. Soloviova A. Important problems of criminal law protection of property in Ukraine and some foreign countries. *Юридична наука*. 2016. № 6 С. 88-94. [Index Copernicus International](#)
4. Soloviova A. Some aspects of criminal-legal protection of property in Baltic countries (Latvia, Lithuania and Estonia). *Юридична наука*. 2016. № 7. С. 86-91. [Index Copernicus International](#)
5. Soloviova A. Actual problems of criminal liability for fraud committed by illegal transactions using computer technology. *Юридична наука*. 2016. № 8. С. 90-96. [Index Copernicus International](#)

12. Інформаційні ресурси

1. www.europa.eu.int – офіційний сайт Європейського Союзу.
2. www.delukr.cec.eu.int – сайт представництва Європейського Союзу в Україні.
3. <https://www.energy-community.org/> – сайт Енергетичного Співтовариства.
4. <http://enref.org/> - сайт Проекту “Збільшення впливу громадянського суспільства у моніторингу та політичному діалозі щодо реформ в енергетиці та суміжних секторах відповідно до імплементації Угоди про Асоціацію”.
5. <http://ua-energy.org/> - Інформаційно-аналітичний ресурс "Українська енергетика UA-Energy.org".
6. www.eur-lex.europa.eu-lex. - база даних права Європейського Союзу.